प्रतापचन्द्र प्रधानका समालोचनाहरूको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय नेपाली केन्द्रीय
विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका
लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

राम खनाल

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

२०६७

प्रतापचन्द्र प्रधानका समालोचनाहरूको अध्ययन – राम खनाल २०६७

शोधनिर्देशकको सिफारिस

प्रस्तुत **प्रतापचन्द्र प्रधानका समालोचनाहरूको अध्ययन** शीर्षकको यो शोधपत्र **राम खनाल**ले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँले परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको स्नातकोत्तर शोधपत्रप्रति म सन्तुष्ट छु र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६७/०८/१९

....

श्री रामेश्वर अर्याल

(शोधनिर्देशक)

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि.कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत **प्रतापचन्द्र प्रधानका समालोचनाहरूको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. **प्रा. राजेन्द्र सुवेदी** ....
(विभागीय प्रमुख)

२. **श्री रामेश्वर अर्याल** ....
(शोधनिर्देशक)

३. **श्री विष्णु ज्ञवाली** ....
(बाह्य परीक्षक)

मिति : २०६७/०८/१९

कृतज्ञताज्ञापन

नेपाली वाङ्मयका परिश्रमी साधक डा. प्रतापचन्द्र प्रधानको नाम एम.ए. दोस्रो वर्ष अन्तर्गत शोधकार्यका लागि त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभागबाट व्यवस्था भएको थियो जसमा मैले दिएको शोधप्रस्ताव स्वीकृत भएपछि म यस कार्यतर्फ अघि बढें ।

शोधकार्यका निम्ति सामग्री सङ्कलनका क्रममा मैले शोधनायक डा. प्रतापचन्द्र प्रधानबाट महत्त्वपूर्ण सहयोग प्राप्त गरेको छु त्यसैले म सर्वप्रथम डा. प्रतापचन्द्र प्रधान, श्रीमती दीपा प्रधान तथा अन्य निकट समस्त व्यक्तिहरूप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र मैले मेरा आदरणीय गुरु श्री रामेश्वर अर्यालज्यूको निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । उहाँको कुशल निर्देशन निरन्तर अभिप्रेरणाका कारण यो शोधकार्य यस रूपमा प्रस्तुत हुन सकेको हो । यसका लागि उहाँप्रति म कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहान्छु त्यस्तै शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आवश्यक सहयोग र प्रेरणा प्रदान गर्नुहुने आदरणीय गुरु डा. दयाराम श्रेष्ठ, डा. यादवप्रकाश लामिछाने, श्रीमती सिर्जना खनाल, दिदी ईश्वरी भेट्वाल तथा मित्र मदन गिरीप्रति म दिलैदेखि आभार प्रकट गर्दछु ।

त्यस्तै मलाई शोधकार्यमा संलग्न रहन सदा अभिप्रेरित गर्दै सहयोग गर्नुहुने मेरा परममित्र विष्णुप्रसाद ज्ञवालीज्यूलाई पनि म यस सन्दर्भमा विर्सन सक्दिन । यसका अतिरिक्त व्यक्तिगत रूपमा मलाई सहयोग पुऱ्याउने मेरा सहयोगी मित्रहरूलाई पनि म हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । शोधपत्र छोटो समयमा शुद्धसँग कम्प्युटर टङ्कन गरिदिनु हुने 'जी' कम्प्युटर सेन्टर, कीर्तिपुर धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. केन्द्रीय विभाग समक्ष हार्दिक अनुरोध गर्दछु ।

क्रमाङ्क : १२२

शैक्षिक सत्र : २०६३/६५

मितिः २०६७।०८।१९

....

राम खनाल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

विषयसूची

पृष्ठ

परिच्छेद एक

zfwkl/ro १-४

१.१ विषय परिचय १

१.२ शोधकार्यको समस्या १

१.३ शोधकार्यको उद्देश्य १

१.४ पूर्वकार्यको सर्वेक्षण २

१.५ शोधकार्यको औचित्य र उपयोगिता ३

१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन ३

१.७ शोधविधि ३

१.८ सामग्री सङ्कलन विधि ४

१.९ शोधपत्रको रूपरेखा ४

परिच्छेद दुई

;dfnfrgfsf ljwfut :j¿k ५-२३

२.१ समालोचना : परिभाषा र तात्पर्य ५

२.१.१ समालोचनाको व्युत्पत्ति र अर्थ ५

२.१.२ समालोचनाको परिभाषा ६

२.१.३ समालोचनाको प्रकार्य ८

२.२ समालोचनाका विविध रूप र प्रयोग ८

२.२.१ सैद्धान्तिक समालोचना ९

२.२.१.१ पूर्वीय सैद्धान्तिक समालोचना ९

२.२.१.२ पाश्चात्य सैद्धान्तिक समालोचना १०

२.२.२ व्यवहारिक (प्रायोगिक) समालोचना ११

२.२.३ विश्वसाहित्यमा प्रचलित व्यावहारिक समालोचनाका प्रमुख पद्धतिहरू १३

२.२.३.१ नीतिपरक समालोचना १३

२.२.३.२ जीवनीपरक समालोचना १४

२.२.३.३ समाजपरक समालोचना १४

२.२.३.४ मनोविश्लेषणात्मक समालोचना १५

२.२.३.५ आदिमतापरक समालोचना १६

२.२.३.६ रुसी रूपवाद १७

२.२.३.७ नयाँ समालोचना १८

२.२.३.८ शैली वैज्ञानिक समालोचना १९
२.२.३.९ संरचनावादी समालोचना २०
२.२.३.१० विनिर्माणवाद-उत्तरसंरचनावाद २१
२.२.३.११ नारीवादी समालोचना २२
२.२.३.१२ नव इतिहासवाद २३
२.३ निष्कर्ष २४
परिच्छेद-तीन
k|tfkrGb| k|wfgsf hLjgL, JolQmTj, s|ltEj / ;dfnf|rgf ofqf २४-३४
३.१ जीवनीगत परिचय २५
३.२ व्यक्तित्वगत तथा साहित्यिक परिचय २८
३.३ समालोचना यात्रा ३१
परिच्छेद-चार
k|tfkrGb| k|wfgsf ;dfnf|rgfx¿sf| ljZn|if0ffTds cWoog ३५-५९
४.१ विषय परिचय ३५
४.२ 'माध्यमिककालीन नेपाली कवितामा शृङ्गार' ३४
४.३ 'नेपाली उपन्यास : परम्परा र पृष्ठभूमि' को विश्लेषणात्मक अध्ययन ३८
४.४ 'नेपाली कथावलोकन' को विश्लेषणात्मक अध्ययन ४२
४.५ 'आयामिक कथाकार इन्द्रबहादुर राई' को अध्ययन ४७
४.६ 'उपन्यासकार विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला' को विश्लेषण ५१
४.७ 'प्रतिनिधि आधुनिक नेपाली लामा कविता' को अध्ययन ५४
४.८ 'सन्दर्भ उपन्यासको' को विश्लेषण ५६
परिच्छेद पाँच
pk;xf/ ६०-६२
;Gbe|;fduL;|rL ६३
परिशिष्ट १ : शोधनायकसँगको अन्तर्वार्ता
परिशिष्ट २ : प्रकाशित कृति तालिका